

Fylkesmannen i Vest-Agder

Miljøvern avdelingen

200800084-18

KN/EMB

312

Saksbehandler: Magnus Thomassen
Tlf.: 38 17 66 73

Deres ref.: 06.03.2008
Vår ref.: 2008/2043

Vår dato: 04.08.2008
Arkivkode: 563

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 - Majorstuen
0301 Oslo

Iveland kraftverk - uttalelse til søknad om utvidelse

Fylkesmannen anbefaler at det fastsettes minstevannføring på utbygd elvestrekning. Det må søkes om utslippstillatelse for anleggsfasen. Fylkesmannens samfunnsavdeling savner en egen risiko- og sårbarhetsanalyse for prosjektet.

Vi viser til konsesjonssøknad fra Agder Energi Produksjon (AEP) om utvidelse av Iveland kraftverk i Otra, oversendt fra NVE 6. mars 2008. Etter avtale har høringsfrist blitt utsatt til 1. august. Vi viser også til vår uttalelse i meldingsfasen datert 28. april 2006.

Agder Energi Produksjon (AEP) planlegger en utvidelse av Iveland kraftverk, som er det øverste av fem kraftverk i nedre Otra mellom Byglandsfjorden og utløpet ved Kristiansand. Det utnytter fallet fra Gåseflåfjorden til Skaiåevja, et fall på ca 50 m. Kraftverket, som er fra 1949, har en slukeevne på ca 116 m³/s, som er mindre enn middelvannføringen på denne strekningen (130 m³/s). Dette fører til et stort flomtap, som AEP ønsker å nytte ved å bygge et anlegg parallelt med det gamle, med nytt inntak, tunnel, maskinhall og utløp i tillegg til den eksisterende. Dette vil gi større fleksibilitet og en betydelig økning i kraftproduksjonen i dette fallet.

Det nye anlegget vil øke samlet slukeevne fra 116 til 216 m³/s og samlet effekt fra 45 til 90 MW, mens årsproduksjonen øker med 160 GWh fra 350 til i overkant av 500 GWh.

Det er i dag ingen minstevannføring på den 3,5 km lange strekningen mellom Gåseflå dam og kraftverktutløpet. Det nye utløpet kommer ca 200 m nedstrøms eksisterende, nedstrøms Kattfossen. Det er ikke planlagt å slippe minstevannføring etter utvidelsen. Den vesentlig økte slukeevnen betyr at denne strekningen får betydelig lengre perioder uten vannføring i forhold til i dag, og at vannføringen i perioder med forbislipping blir vesentlig lavere enn i dag. I følge planen vil antall uker med vannslipp over Gåseflådammen i et år med middels nedbør bli redusert fra 24 uker til 1 uke.

Grensen mellom Aust- og Vest-Agder (Iveland og Vennesla kommuner) går i elveløpet på hele strekningen som er berørt av kraftverket. Alle tekniske installasjoner og terrenginngrep ligger i Iveland kommune.

Fylkesmannens vurdering

Utbyggingens omfang

Utvidelsen innebærer en betydelig økt energiproduksjon innenfor rammen av en allerede eksisterende regulering. Reguleringsdam og magasin vil være uendret. Likevel blir det omfattende inngrep. Det sprenges ut en ny tilløpstunnel og ny kraftstasjon i fjell. Det blir flere store tippområder og det skal bygges vei og bru over Dalanekilen. Det er ikke planlagt minstevannføring nedstrøms Gåseflådammen, men varigheten av de tørrlagte periodene blir vesentlig økt.

Friluftsliv

Ifølge søknaden er det ikke områder eller lokaliteter som anses for å ha vesentlig betydning for regionalt reiseliv og friluftsliv. Vi kan vanskelig se hvilke faglige vurderinger som ligger til grunn for denne konklusjonen. Økt slukeevne vil som nevnt gi redusert/ingen vannføring over lengre perioder enn i dag. Dette vil redusere opplevelsesverdien av vassdraget. Dette utdypes noe under overskriften *minstevannføring* nedenfor.

Det skal bygges vei langs nordsida av Dalanekilen med ny bru over kilen ytterst ved munningen. Tunnelinntaket i Dalanekilen vil bli synlig, og innerste del av Kilen vil bli permanent utfyllt og tørrlagt. På tross av at Gåseflåfjorden er et regulert magasin, viser vi til at det er knyttet viktige friluftslivsinteresser til vassdraget, som er attraktivt for blant annet padling.

Miljøvernavdelingen viser for øvrig til at dagens bruk i seg selv ikke er avgjørende for fastsettingen av et områdes verdi for friluftsliv. Bruken av ulike områder kan endres over tid, og i vurderingen av dette må man derfor legge vekt på stedlige kvaliteter samt fremtidig potensial.

Naturverdier

I forbindelse med konsekvensutredningen er det ikke dokumentert viktige naturtyper eller truede arter som vil bli berørt av tiltaket. Ifølge utredningen vil utbyggingen sannsynligvis ikke føre til vesentlige endringer for fisk i forhold til dagens situasjon, ettersom det fortsatt vil være vann i kulpene. Uten minstevannføring vil imidlertid varigheten av periodene uten annet enn lokalt tilsig bli betydelig forlenget. En minstevannføring i elva vil *forbedre* forholdene for fisk og bunndyr i forhold til nåværende situasjon som følge av større stabilitet både temperaturmessig og i vanndekt areal, samtidig som strykstrekningene ikke blir tørrlagte i lange perioder.

Forurensing

I anleggsperioden må det foreligge utslippstillatelse for riggområdene og tunneldriften. I vår kommentar i meldingsfasen (brev 28.april 2006) påpekte vi at avrenningen fra deponier og tunneldrift kan inneholde betydelige mengder ammonium fra sprengstoff. Håndtering og grenseverdier for slik avrenning må innarbeides i søknad om utslippstillatelse.

Minstevannføring

Det er ikke planlagt slipp av minstevannføring over Gåseflådammen ut over en liten vannstrøm som skal sørge for vannutskifting i kulpene. Det er ikke minstevannføring ved nåværende situasjon, men antall dager med tørrlagt elveleie vil bli vesentlig økt etter utvidelsen. Når vannføringen overstiger slukeevnen til kraftverket slik situasjonen er store

delar av året med dagens kraftverk, framstår elvestrekningen som et stykke meget flott vassdragsnatur med innslag av jettegryter, svaberg, stryk og mindre fossefall.

Langs vestsiden av elva går den gamle linja til Setesdalsbanen som ble nedlagt i 1960. Denne traseen er i dag er en populær turvei og inngår som del av Nasjonal sykkelrute nr 3 som også går gjennom Tyskland og Danmark. Denne veien er også tilgjengelig med bil. Veistrekningen har et potensial som framtidig turistvei, og det tørrlagte elveleiet reduserer åpenbart opplevelsesverdien av landskapet. Når elveleiet er tørt blir det mange kulper som oppvarmes av sola og blir attraktive badeplasser. Som det påpekes i søknaden kan det oppstå meget farlige situasjoner dersom lukene i Gåseflådammen må åpnes i forbindelse med utilsiktet driftstans i kraftverket. Med tilstrekkelig minstevannføring i elva vil badeplassene bli færre og avgrenset til elvekanten, noe som sannsynligvis vil minske risikoen ved plutselig påslipp av vann.

Med bakgrunn i landskapsvirkning, sikkerhet for ferdsel langs elva og hensyn til fisk og næringsdyr vil vi anbefale at det blir sluppet minstevannføring lik alminnelig lavvannføring for denne strekningen. En vil da unngå høye sommertemperaturer, lave vintertemperaturer og periodevis tørrlegging av strømpartier. Tilstanden vil bli gunstigere enn dagens situasjon og vesentlig gunstigere enn den planlagte situasjonen uten minstevannføring også etter utvidelsen av kraftverket.

Vi viser for øvrig til høringsuttalelsene fra Iveland og Vennesla kommuner i forbindelse med ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden m.m. (sitert i St. prp. Nr. 73 (2002-2003)). I begge uttalelser heter det: "De tørrlagte elvestrekningene mellom Gåseflåfjorden og Iveland kraftstasjon utgjør betydelige estetiske ulemper og meget sterke naturinngrep. Dette er tilsvarende negativt i forhold til allmenne miljøinteresser for et større område". Begge kommuner krevde i den sammenhengen en minstevannføring på minimum 10 m³/s.

Risiko og sårbarhet

Fylkesmannens samfunnsavdeling har studert konsesjonssøknaden særlig med sikte på om risiko- og sårbarhetsforhold er tilstrekkelig utredet.

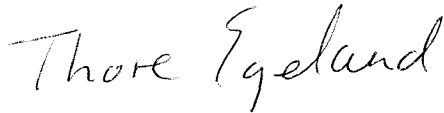
Vi ser at konsesjonssøknadens punkt 5 beskriver tiltakets virkninger i de berørte områdene innen miljø, naturressurser og samfunn. Vi savner imidlertid en samlet beskrivelse og utredning av risiko- og sårbarhetsforhold, særlig etter at anlegget er ferdig utbygd. Hvilke sikkerhetsmessige konsekvenser vil denne utvidelsen av kraftverket få for liv og helse i omgivelsene? Hva med fare for turgåere i området på sommerføre og skiløpere om vinter? Hva med fare for personer som bader i eller bruker fritidsbåt i Gåseflåfjorden som blir tappet opp og ned? Hva med farer langs vassdrag som blir berørt av utbyggingen? Hva med konsekvenser for innbyggerne når det gjelder utvidelse av koplingsstasjoner og bygging av nye kraftlinjer? Er det mulig å innføre varslingsystemer ved eventuelle episoder med driftstans og påfølgende vannføringsøkning?

I henhold til forskrift om konsekvensutredninger skal det foretas en beskrivelse av virkningene av tiltaket med hensyn til blant annet **beredskap** og **ulykkesrisiko** og samvirket mellom disse. Fylkesmannen i Vest-Agder ved samfunnsavdelingen kan ikke se at dette punktet er tilstrekkelig utredet i konsesjonssøknaden og vil anbefale at det utarbeides en egen risiko- og sårbarhetsanalyse eller at risiko- og sårbarhet utredes nærmere i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

Konklusjon

- Det må søkes om utslippstillatelse for anleggsperioden.
- Vi ser det som nødvendig at det slippes minstevannføring fra Gåseflådammen, og anbefaler at denne som minimum settes lik alminnelig lavvannføring hele året.

Etter fullmakt

Thore Egeland
fung. miljøverndirektør

Magnus Thomassen
senioringeniør

Kopi:

Vest-Agder fylkeskommune, regionalavdelingen, her

Vennesla kommune, 4701 Vennesla

Fylkesmannen i Aust-Agder, miljøvernavdelingen, statens hus, 7485 Arendal

Direktoratet for naturforvaltning, Tungasletta 2, 7485 Trondheim